

ВІДГУК

офіційного опонента канд. арх., доцента

ЯСІНСЬКОГО Максима Романовича

на дисертаційне дослідження Пенязь Тетяни Олексіївни «Принципи формування архітектури історичної забудови м. Кропивницького кінця ХІХ – початку ХХ ст.», представлене на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури.

Науковий керівник –
доктор архітектури, професор
СЛЕПЦОВ Олег Семенович

Архітектурна спадщина українських міст безумовно заслуговує на глибоке дослідження та висвітлення культурних надбань минувшини, що сприяє розвитку туризму з одного боку та активізації соціальних та економічних перетворень з іншого. Загроза культурній спадщині внаслідок війни росії проти України, як ніколи актуалізували проблему дослідження та збереження історичних міст, зокрема міст, які піддаються систематичним атакам з боку росії. У містобудівних утвореннях інтегровано багатовіковий досвід і традиції формування міських поселень, самобутність та національна ідентичність. Збереження їхнього устрою та осмислення планувально-просторової організації є важливою передумовою подальшого розвитку цих міст, пізнання архітектурно-мистецьких особливостей, збереження їхньої своєрідності.

Визначальним фактором визнання міста історичним є наявність в його структурі пам'яткових ресурсів – пам'яток історії, археології, архітектури, садово-паркового мистецтва, культурних ландшафтів тощо. Цей пам'ятковий ресурс органічно поєднаний з історично успадкованим розплануванням, характерним природним ландшафтом і традиційною забудовою складають його просторовий каркас. Історично успадкований просторовий каркас міста разом із забудовою, визначає вертикальну композицію міста та його ідентичність. Тому, планувальна структура міста, її спадковість, історична забудова, її характер і параметри є важливими чинниками для збереження урбаністичного пам'яткового утворення яким є місто Кропивницький. Актуальність дослідження Пенязь Тетяни не викликає сумніву, адже воно спрямоване на визначення принципів формування містобудівної структури міста та формування архітектури його історичної забудови. Така праця є необхідною для послідовного і грамотного збереження культурної спадщини міста та його української ідентичності.

У вступній частині обґрунтовано актуальність наукової праці, визначено мету й завдання, об'єкт та предмет дослідження, вказано на наукове та практичне значення результатів, їхню апробацію.

У першому розділі, «Передумови та стан дослідження архітектури м. Кропивницького (Єлисаветграда)», авторка провела ґрунтовний аналіз і узагальнення наукових досліджень з формування провінційних міст центральної України, умов і особливостей формування військових укріплених поселень і повітових міст, яким був Кропивницький, архітектурних стилей наявних у місті, його архітектурно-планувального та історико-культурного розвитку. Також, у дослідженні проаналізовані архівні картографічні, іконографічні і проектні джерела. Особливої уваги заслуговує висвітлена генеза конструктивних і планувальних чинників дерево-земляних фортець, які стали основою містоутворення в Центральній та Східній Україні починаючи від нерегулярних баштово-стінових укріплень Київської Русі Х ст. Розкрито етапи розвитку архітектурно-планувальної структури міста Кропивницького та висвітлено сучасний стан збереженості пам'яток архітектури м. Кропивницького кінця ХІХ – початку ХХ ст.

У другому розділі, «Методи дослідження архітектури м. Кропивницького», авторка розкриває передусім методологічний апарат де висвітлює послідовність виконання наукового дослідження починаючи від аналізу матеріалів та емпіричного дослідження будівель, закінчуючи розробкою практичних рекомендацій щодо ревіталізації та інтеграції елементів архітектурної спадщини у сучасну забудову центру м. Кропивницького. У розділі вивіслено території міста з найбільшою інтенсивною їх забудови, типологічні характеристики розташування об'єктів архітектури, планувальні характеристики забудови та визначені типові конфігурації їх планів, висвітлено особливості структурної та композиційної будови фасадів будівель. Окрім того, в цьому розділі розкрито, що архітектурний образ міста формувався у значній мірі завдяки творчому доробку міських архітекторів українського походження, що на мою думку є важливим аргументом, української ідентичності міста. Також авторка виділила фази стильового розвитку архітектури міста та структурувала їх у відсотковому співвідношенні.

У третьому розділі «Рекомендації щодо охорони і регенерації архітектурної спадщини кінця ХІХ – початку ХХ ст. у м. Кропивницький» авторка зосереджує увагу на трансформації просторово-планувальної композиції міста та системи архітектурних домінант в радянський період та часи Незалежної України. Зазначено про значні втрати традиційної периметральної забудови кварталів міста та масове будівництво великогабаритних об'єктів, внаслідок чого спотворено властиву історичній забудові масштабну гармонію підчас реконструкції в 1960-1980-х роках. Висвітлено процеси архітектурного розвитку міста початку ХХІ століття, та проаналізовано проблеми розбалансованості забудови та дисгармонійного розвитку центру м. Кропивницького за структурними рівнями архітектурного середовища, а також запропоновані практичні рекомендації щодо їх подолання.

Отже, в дисертаційній праці поставлені мета і завдання досягнуті, загальні висновки випливають з послідовно викладеного матеріалу дослідження, аргументовані й чітко сформульовані. Загалом праця Тетяни Олексіївни є вагомим внеском у розвиток архітектурно-містобудівної науки й пам'яткоохоронної методики, доповнює тему дослідження історичних міст України зокрема міста Кропивницького, спрямована на збереження їхньої своєрідності та розвиток.

Структура дисертаційного дослідження охоплює всі аспекти кваліфікаційної роботи й складається Загальний обсяг роботи: 263 сторінки, з них загальний обсяг текстової частини 237 сторінок (150 сторінок основної текстової частини), 45 сторінок ілюстрацій, 23 сторінки переліку використаних джерел (267 найменувань) та додатків. Аналітичний матеріал належним чином проілюстрований.

Загальний зміст дисертаційного дослідження Пенязь Тетяни Олексіївни цілком співвідноситься зі змістом автореферату. Основні положення дисертації опубліковано в 6 наукових публікаціях: 4 статті у фахових виданнях України; 2 – у зарубіжних виданнях, у тому числі 1 – у збірці, що входить до наукометричної бази даних WoS.

Результати дослідження були оприлюднені також на чотирьох міжнародних та українських конференціях і знайшли практичне впровадження в проектній практиці автора.

Відзначаючи актуальність дослідження, високий рівень наукової праці, її теоретичну й практичну значущість, маємо висловити окремі зауваження.

1. Передусім, на мій погляд, дослідження є дуже обширним і можливо варто було зменшити кількість завдань для дослідження та сам обсяг дисертації. З огляду на мету та часові межі дослідження, деякі із завдань, що стосуються оборонних укріплень можна було не акцентувати. Проте цілком погоджуюсь, що зважаючи на специфіку історичного міста такі дослідження необхідно було висвітлити.
2. Відзначаючи вагомий внесок авторки дослідження у вивченні історичної забудови Кропивницького та процесів його трансформації, все ж таки зауважимо, що зібраний під час камеральних та натурних обстежень величезний пласт фактологічного матеріалу, вміщений у дисертаційній праці, дещо перевантажив 2 та 3 розділи дослідження – зокрема, великою кількістю аналізу планувальних рішень, специфіки побудови композиції фасадів, які безперечно є цінним надбанням, але дещо побіжно розкрито авторства об'єктів та українське походження авторів, особливо кінця XVIII – початку XIX століть, що є важливим моментом в контексті Національної ідентичності міста.
3. У дослідженні авторка обширно висвітлює всі поставлені завдання дає вичерпну характеристику історичній забудові, її стану та втратам, та описує принципи і прийоми збереження забудови, дає практичні рекомендації, щодо заходів відновлення об'єктів архітектури. Проте хотілося б побачити результати цих досліджень також на картах-схемах, з зазначенням описаних виречених об'єктів, та станом існуючих. Це дало б

краще розуміння масштабів негативного впливу діяльності російської імперії та радянської влади на збереження культурної спадщини українського міста.

Зазначені зауваження не применшують загалом високий науковий рівень дисертаційного дослідження Пенязь Тетяни Олексіївни. Дисертаційна робота є всебічно і глибоко опрацьованою, базується на великому обсязі зібраного матеріалу в натурі; тут всебічно простежений історичний розвиток міста Кропивницького його забудови, її трансформації, стилістичної приналежності та розроблені рекомендації щодо збереження і регенерації архітектурної спадщини міста. Загалом отримані результати є обґрунтованими й значущими для архітектурно-містобудівної науки пам'яткоохоронної методики й практики.

Дисертація Пенязь Т. О. є завершеною науковою працею, що за змістом і результатами дослідження й оприлюднена в авторських публікаціях на наукових міжрегіональних конференціях, знайшла практичне втілення в проектних розробках та навчальному процесі.

Отже, дисертація Пенязь Тетяни Олексіївни «Принципи формування архітектури історичної забудови м. Кропивницького кінця XIX – початку XX ст.», представлена до захисту у спеціалізованій вченій раді Д 26.056.02 при Київському національному університеті будівництва і архітектури, відповідає вимогам МОН України та Порядкові присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, а її авторка Пенязь Тетяна Олексіївна заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури.

Кандидат архітектури, доцент,
доцент кафедри архітектури та реставрації
Національного університету
«Львівська політехніка»

Максим ЯСІНСЬКИЙ

Підпис Ясінського М. Р. засвідчую:
вчений секретар Національного
університету «Львівська політехніка»,

к.т.н., доцент

Роман БРИЛИНСЬКИЙ

